

***VALORACIÓ DEL DOCUMENT D'IVÀLUA
“AVALUACIÓ DELS PLANS EDUCATIUS
D'ENTORN 2005-2009”***

***DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA
FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA
(DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT)***

maig de 2011

ÍNDIX

1. SÍNTESI DE LES VALORACIONS D'IVÀLUA SOBRE ELS PLANS EDUCATIUS D'ENTORN I OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA.....	3
1.1. ANÀLISI COMPARATIVA DE LES POLÍTIQUES EDUCATIVES D'ENTORN INTERNACIONALS	3
1.2 ELS PLANS EDUCATIUS D'ENTORN EN XIFRES	5
1.2.1 COBERTURA DEL PROGRAMA	5
1.2.2 PROCÉS DE SELECCIÓ	5
1.2.3 ASSIGNACIÓ DE RECURSOS ALS PEE	6
1.3 LA IMPLEMENTACIÓ DELS PEE	7
1.3.1 DISSENY I RACIONALITAT (OBJECTIUS)	7
1.3.2 ACTUACIONS.....	8
1.3.3 ORGANITZACIÓ I FUNCIONAMENT (TREBALL EN XARXA)	9
1.4 IMPACTE.	11
1.5 SEGUIMENT I AVALUACIÓ DELS PEE	12
2. SÍNTESI DE LES RECOMANACIONS D'IVÀLUA PER A LA MILLORA DELS PLANS EDUCATIUS D'ENTORN.....	14

1. SÍNTESI DE LES VALORACIONS D'IVÀLUA SOBRE ELS PLANS EDUCATIUS D'ENTORN I OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

A continuació s'exposa les valoracions que l'avalua efectua en el document "Avaluació dels Plans educatius d'entorn 2005-2009". Al final de cada valoració es fan constar les observacions i valoracions dutes a terme per la **Direcció General d'Atenció a la Família i Comunitat Educativa**.

1.1. ANÀLISI COMPARATIVA DE LES POLÍTIQUES EDUCATIVES D'ENTORN INTERNACIONALS

SÍNTESI DE LES VALORACIONS D'IVÀLUA

Els plans educatius d'entorn van ser concebuts com a instruments per donar una resposta integrada i comunitària a les necessitats educatives, coordinant i dinamitzant l'acció educativa en els diferents àmbits de la vida dels infants i joves. En aquest sentit, el disseny i el desenvolupament d'un PEE pretenia induir a una "nova cultura organitzativa d'aprenentatge en xarxa", basada en els principis de coresponsabilització, participació i implicació de tots els agents educatius, que proveís continuïtat i coherència educativa a les accions dels diferents agents educatius que operen en l'àmbit familiar, en l'educació formal, no informal i informal d'un territori. La consolidació d'aquesta nova cultura havia de menar a l'assoliment dels dos objectius estratègics: l'èxit educatiu i la cohesió social.

Les polítiques educatives d'entorn internacionals responen a les tendències següents:

- Algunes polítiques educatives que tenen per objecte l'entorn educatiu solen basar-se en evidències empíriques. Diferents informes i estudis: Cleman (1966), Clero i Waisgrais (2008) mostren que el rendiment acadèmic dels alumnes ve més determinat pels aspectes de context social que no pels recursos i processos educatius dels centres educatius.
- Altres polítiques s'inspiren en la teoria del capital social. Halpern (2005) destaca la influència del capital social (xarxes, normes compartides...) sobre l'èxit educatiu tant familiar com escolar.
- Altres formulacions responen a la necessitat d'obrir els centres educatius al seu entorn amb l'objectiu d'anar més enllà de les competències estrictament acadèmiques i oferir una educació més integral que condueixi a l'exercici de la ciutadania.
- Finalment, altres han posat l'èmfasi en potenciar la transició de la centralització a una governança local.

Un cop revisats els diferents programes, IVALUA fa les següents valoracions:

- En primer lloc observen que els PEE estan alineats amb l'agenda educativa internacional.
- Que les motivacions dels programes educatius són diverses (citades en el paràgraf anterior).
- Els programes educatius d'entorn internacionals indiquen que la seva capacitat d'incrementar el rendiment acadèmic és baixa. No obstant això, les diferents

investigacions identifiquen el capital formatiu i les característiques socioeconòmiques de la família com els determinants més importants de rendiment educatiu.

- Malgrat que en algunes avaluacions es destaca el bon funcionament de les xarxes creades en aquets programes també es destaca la baixa participació, en aquestes, d'entitats i grups d'exclusió. Són xarxes massa dirigides des dels professionals de l'educació, amb el perill conseqüent de tendir a la provisió de serveis.
- Alguns punts febles del funcionament dels programes són els objectius massa genèrics, la poca orientació de com assolir-los i la manca de mecanismes avaluadors.
- En alguns casos on els programes s'han diversificat, concretant objectius clars i dirigint més l'ús dels recursos, sembla que augmenta el rendiment acadèmic. Però no hi ha encara avaluacions significatives.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

En el 2004, el Departament d'Educació va encarregar a l'IGOP (Institut de Govern i Polítiques Públiques de la UAB) l'estudi de diferents models europeus que desenvolupessin línies educatives estratègiques de relació entre els centres educatius i l'entorn. També es van establir contactes amb algunes experiències i es van realitzar diferents visites.

Els PEE comparteixen la visió de les diferents polítiques internacionals que entenen que l'èxit educatiu té més a veure amb la continuïtat i coherència de les diferents accions educatives que recauen damunt de l'alumnat que en la suma de les diferents accions. En aquest sentit, s'acosten a una perspectiva sistèmica de l'educació, i comparteixen la teoria del capital social i de la visió contextual de Coleman o del darrer informe de la inclusió social a Espanya (2010) de l'Obra Social de La Caixa.

Els PEE també conflueixen amb aquelles idees que consideren que l'èxit del sistema educatiu no només consisteix a aconseguir professionals eficaços, sinó també ciutadans amb compromís cívic, capaços de transformar i millorar el seu entorn, per aconseguir un món més just. Des d'aquesta perspectiva calen centres oberts a l'entorn i una plataforma organitzativa que doni sostenibilitat al procés.

A diferència, però, d'altres altres experiències internacionals, els PEE no es plantegen com un programa educatiu més, sinó que representen un nou model educatiu, una forma nova d'entendre el fet educatiu més enllà dels centres, on l'educació és el resultat d'una acció de coresponsabilització dels diferents agents educatius d'un territori que treballen conjuntament al voltant de projectes educatius comunitaris.

Pel que fa a les avaluacions dels programes internacionals, considerem que si bé tot sembla apuntar que les intervencions a mode de subvenció amb objectius massa genèrics i poc mesurables no funcionen, cenyir-nos només a programes massa diversificats pot resultar enganyós. D'entrada, els beneficiaris d'aquests programes solen ser alumnes, com diu el mateix document d'lvàlua, amb més predisposició a emprar aquests serveis i, per tant, no tenen per què respondre a necessitats reals. D'altra banda, el fet de no incidir en la transformació de l'entorn (capital social, compromís cívic, treball i aprenentatge en xarxa, projecte educatiu comú) mitjançant un projecte educatiu comunitari fa que els factors negatius contextuais segueixin reproduint-se. Aquest fet tindrà, com a conseqüència, condicions baixes per a l'educabilitat i la convivència, amb les repercussions negatives conseqüents sobre el rendiment escolar. També suposarà mantenir permanentment mesures compensatòries de suport que des d'un plantejament més sistèmic i integrador podrien

arribar a ser sostenibles.

Cal aconseguir l'equilibri entre els plantejaments de les perspectives sistèmiques i globals (projectes comunitaris) i l'eficàcia dels programes diversificats (acotats a objectius mesurables).

1.2 ELS PLANS EDUCATIUS D'ENTORN EN XIFRES

1.2.1 COBERTURA DEL PROGRAMA

SÍNTESI DE LES VALORACIONS D'IVÀLUA

L'any 2009 els PEE abasten:

- 8,5% dels municipis.
- 24,8% del centres educatius.
- 29,3% dels alumnes de primària i secundària.

Els PEE són un programa predominantment urbà (un 78% dels municipis que pertanyen als PEE són majors de 30.000 habitants). La distribució sembla coherent amb la naturalesa del programa, ja que, a priori, la complexitat del sistema d'agents educatius és en aquests llocs més elevada.

La implementació del PEE per demarcacions territorials és força desigual. Es troba estès especialment a l'àmbit metropolità i a les Terres de l'Ebre, essent la presència mínima a la província de Lleida. Si es té en compte la proporció de centres i alumnes, prevalen les Terres de l'Ebre i les Comarques Gironines, ultrapassant en aquests casos el 40% de l'alumnat.

Els centres educatius que formen part dels PEE presenten una major complexitat. El percentatge de centres amb un nivell socioeconòmic baix és tres vegades i mitja més alt entre els centres participants en un PEE que entre la resta de centres educatius (25,9% i 7,6%, respectivament)

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

Coincidim, en general, amb la valoració d'ivàlua. Pel que fa a la desigualtat per demarcacions territorials, i amb el benentès que els criteris de selecció de PEE han de respondre prioritàriament a indicadors de necessitat i complexitat, proposem analitzar la situació i introduir, si escau, una variable de territorialitat als barems de selecció per a la propera convocatòria de PEE que tingui en compte aquest desviament.

1.2.2 PROCÉS DE SELECCIÓ

SÍNTESI DE LES VALORACIONS D'IVÀLUA

La selecció de PEE, en general, s'ha produït amb un criteri compensatori. Els centres participants destaquen de la resta per tenir més alumnat nouvingut, pitjors resultats en les

proves de competències bàsiques de l'any anterior i majors dificultats educatives i socioeconòmiques.

Si bé la selecció de PEE en el 2004-2005 destaca per la influència de necessitats de l'alumnat, en el cas de 2005-2006 i de 2006-2007 van prendre també importància els criteris de distribució territorial. També s'ha tingut en compte la diversitat en la tipologia de municipis.

Com ja s'ha comentat la implementació del PEE per demarcacions territorials és força desigual.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

Fins el curs 2006-2007 la selecció de PEE s'ha dut a terme des de la Comissió Mixta, a partir d'uns criteris i atenent totes les sol·licituds .

Com ja hem comentat, pel que fa a la desigualtat per demarcacions territorials, proposem analitzar la situació i introduir, si escau, una variable de territorialitat als barems de selecció per a les futures convocatòries de selecció de PEE que tingui en compte aquest desviament.

1.2.3 ASSIGNACIÓ DE RECURSOS ALS PEE

SÍNTESI DE LES VALORACIONS D'IVÀLUA

La variabilitat del pressupost per alumne entre els diferents municipis és força elevada, des d'un màxim de 896 euros per alumne al Prat de Llobregat fins a un mínim de 27,5 a Girona essent la mitjana per alumne/a de 52,6 euros.

Aquesta variabilitat en els imports assignats per alumne no reflecteix plenament la composició de l'alumnat. Si bé es detecta que la distribució de recursos augmenta a mesura que s'incrementa el percentatge d'alumnat amb necessitats socioeconòmiques, es detecta que l'assignació econòmica està totalment deslligada del percentatge d'alumnat estranger.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

Per obtenir dades sobre l'assignació econòmica per alumne cal tenir en compte que a la dotació atorgada pel Departament cal afegir-hi la de l'Ajuntament, que equival a un 30% de la dotació oberta del Departament.

Si bé coincidim en l'assignació mitjana per alumne/a de 52,6 euros no coincidim en les assignacions màximes marcades pel document. En aquest cas, les nostres dades són:

El Prat de Llobregat (barri de Sant Cosme) 168 €/alumne,

El Prat (resta de la localitat) 33,9 €/alumne,

Figueres 104,5€/ alumne.

La discrepància en aquests casos amb Ivàlua es deu al fet que no correspon el nombre d'alumnes comptabilitzat per Ivàlua amb l'alumnat real del PEE. La variabilitat d'assignació pressupostària per alumne va, doncs, d'un màxim de 168€/alumne a un mínim de 27,5 €/alumne, variabilitat que dona resposta als indicadors d'assignació segons les necessitats territorials.

1.3 LA IMPLEMENTACIÓ DELS PEE

1.3.1 DISSENY I RACIONALITAT (OBJECTIUS)

SÍNTESI DE LES VALORACIONS D'IVÀLUA

Es constata un coneixement parcial, en els territoris, de la teoria del canvi que suposen els PEE. Es detecten dificultats per identificar els lligams causals que connecten les actuacions dels PEE, els objectius generals i els dos grans objectius estratègics, l'èxit educatiu i la cohesió social.

Si bé existeix un discurs orientador, no hi ha, però, una referència clara sobre com valorar els assoliments dels PEE i guiar la seva actuació.

En les entrevistes es detecta:

- Confusió entre necessitats i objectius estratègics.
- Consens en la necessitat de treballar en xarxa. No s'argumenta, però, com pot ajudar aquesta metodologia a la consecució dels objectius.
- Formulació heterogènia dels objectius.
- Inexistència, en alguns casos, de diagnosi de necessitats prèvia a l'inici del programa. Aquest fet no ha permès operativitzar els objectius dels PEE i adaptar-los a les necessitats territorials.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

Coincidim amb la valoració. Existeix certa confusió sobre els objectius. També hi ha un dèficit de formació i difusió.

L'any 2008, el Servei d'Escola i Entorn va elaborar un document valoratiu dels PEE, fruit de 27 jornades de reflexió territorials, dutes a terme amb els diferents agents dels PEE. En el document ja es detectava una baixa concreció dels objectius i una escassa orientació per assolir-los. L'any 2009, per redreçar aquesta situació, es va dur a terme:

- Una reelaboració i concreció d'objectius.
- La concreció de 21 línies d'intervenció alineades als diferents objectius.
- La descripció detallada de cada objectiu i orientacions per assolir-ho (suport d'eines d'orientació, bones pràctiques i altres recursos).
- Elaboració de formació específica. Actualment el Departament d'Ensenyament ofereix, en el marc dels Plans de Formació de Zona, formació específica per als PEE:
 - Treball i aprenentatge en xarxa (organització)
 - Grups de treball temàtics
 - Aprenentatge i servei en el marc dels PEE
 - Observatori de la violència

Amb relació al dèficit de formació i difusió, considerem que caldria intensificar els canals de difusió i de coneixement compartit:

- 1 Potenciar els espais de coordinació amb els territoris.
- 2 Promoure espais virtuals per compartir coneixement i aprenentatge (plataforma dissenyada i que es posarà en funcionament amb l'arrencada de la XTEC 2.0).
- 3 Dissenyar formació específica pels diferents responsables dels PEE (inspecció,

LIC, tècnic dels ajuntaments...).

D'altra banda, respecte a la manca d'una diagnosi de necessitats inicial, el document valoratiu dels PEE de 2008 esmentat, ja detectava com a punt feble el fet que alguns PEE no haguessin elaborat prèviament un procés de diagnosi. Aquest fet, a més de no permetre operativitzar els objectius dels PEE i adaptar-los a les necessitats territorials, va comportar, en força casos, una tendència a l'activisme. Per pal·liar aquest punt feble es va decidir que en les futures convocatòries l'existència d'una diagnosi inicial fos condició per sol·licitar un PEE.

Actualment, la proposta de documents d'aquesta futura convocatòria recullen indicadors de diagnosi per facilitar el seu desenvolupament.

1.3.2 ACTUACIONS

SÍNTESI DE LES VALORACIONS D'IVÀLUA

Es detecta la presència, en els PEE, de gran variabilitat d'actuacions. L'ambigüitat en els objectius facilita que es puguin justificar activitats de naturalesa molt diversa.

En general, però, es valoren més positivament aquelles actuacions que tenen una relació clara amb un objectiu estratègic dels PEE (estudi assistit, activitats esportives i lleure).

D'altra banda, també es considera que, justament, aquesta característica menys prescriptiva facilita la creativitat local.

Existeix una gran diferència en el plantejament d'actuacions en els casos dels PEE amb un plantejament de projecte de barri (actuacions que donen resposta a una diagnosi participativa i a un projecte comunitari) i en aquells altres on no existia una diagnosi participativa prèvia a l'elaboració del projecte. En aquest últim, s'ha tendit a la provisió de serveis, elaborant i finançant actuacions segons demanda (centres, famílies,...)

De les entrevistes es pot deduir que els PEE han induït a la realització d'actuacions noves. També s'ha produït, però només de manera parcial, un cert efecte de substitució en els fons de finançament (activitats que ja feia l'administració local ara les finança el PEE). La percepció generalitzada és que amb els PEE l'administració local ha augmentat la seva despesa en educació i que aquelles actuacions que generalment es feien amb anterioritat al pla, s'han expandit.

En la majoria dels casos, no s'ha tingut en compte la sostenibilitat en el desenvolupament de les actuacions. No sembla haver-se entès la intervenció temporal del Departament per incentivar noves formes de funcionament.

En aquest sentit, en cas d'absència del finançament actual, en molts llocs deixarien de dur-se a terme actuacions i de reunir-se algunes comissions. Però també són freqüents els testimonis que opinen que les relacions creades perdurarien i que la major implicació de l'administració local en l'educació promoguda pels PEE és irreversible.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

Sobre el plantejament de les actuacions:

Com ja hem comentat anteriorment, el document valoratiu dels PEE de 2008 ja detectava que la manca de diagnosi prèvia a l'elaboració del projecte, a més de no

permetre operativitzar els objectius dels PEE i adaptar-los a les necessitats territorials, en molts casos comportava una tendència a l'activisme.

Per pal·liar aquest punt feble es va preveure en les convocatòries futures l'existència d'una diagnosi com a condició per sol·licitar un PEE. Els documents d'aquesta convocatòria futura recullen actualment indicadors de diagnosi per tal de facilitar el seu desenvolupament.

D'altra banda, amb la finalitat de garantir que les actuacions donin resposta a un projecte comunitari alineat amb els objectius generals dels PEE i específics de cada territori, des del curs 2009/2010, es recull en els plans anuals i les memòries, l'alineació de les diferents actuacions amb els objectius generals i específics i també, en el cas de les memòries, amb el grau de satisfacció en l'assoliment d'aquest objectius.

Respecte al possible efecte de substitució en els fonts de finançament

Tenim recollides bones pràctiques, realment innovadores, de PEE. Com es tracta d'un canvi cultural, no es pretenia inventar noves activitats, sinó analitzar i millorar les actuacions amb una altra mirada, més comunitària i més integral.

Si bé és cert que s'han detectat en alguns casos una substitució de fons econòmics, ens sumem a la percepció generalitzada que amb els PEE l'administració local ha augmentat la seva despesa en educació i que aquelles actuacions que generalment es feien amb anterioritat al pla, s'han ampliat i millorat.

Respecte a la sostenibilitat

L'informe de l'avaluació inicial del Departament d'Educació de 2008 ja posava de manifest que els PEE, en la seva majoria, no han tingut en compte la sostenibilitat a l'hora de desenvolupar les actuacions. És en aquest sentit que es considerava important realitzar un mòdul formatiu sobre sostenibilitat en projectes comunitaris. L'elaboració d'aquest mòdul està prevista per a 2011.

Cal, però, ressaltar que en quasi la totalitat de les 27 jornades territorials dutes a terme en el 2008 es va manifestar que en cas que la dotació dels PEE s'acabés sempre quedaria una nova forma de treballar: la xarxa comunitària. També es va manifestar, per part dels Ajuntaments, com també recull el document d'Ivàlua, que en el cas de finalitzar els convenis de PEE, l'administració local intentaria mantenir les actuacions de més èxit i més necessàries.

1.3.3 ORGANITZACIÓ I FUNCIONAMENT (TREBALL EN XARXA)

SÍNTESI DE LES VALORACIONS D'IVÀLUA

El model organitzatiu en comissions, dissenyat pel Departament s'ha aplicat de forma generalitzada en els PEE.

- A la comissió representativa se li atorga un paper institucional on la funció principal és aprovar i avaluar el PEE.
- A la comissió operativa se li atorga un paper més de direcció, planificació i gestió.
- Els grups de treball són els encarregats de proposar activitats o actuacions concretes a la comissió operativa.

Les comissions o grups de treball participatius, del model organitzatiu proporcionat pel Departament d'Educació, de vegades no han trobat un model equivalent a la pràctica i s'han allunyat d'un projecte de governança participativa.

Els grups de treball són, encara, poc inclusius. S'hi troben a faltar les famílies i les entitats del tercer sector. Les famílies actuen més com a beneficiàries i el tercer sector actua més en la provisió de serveis sota demanda.

Es reconeix el paper clau de l'assessor/a LIC, el tècnic municipal i el dinamitzador dels PEE en l'organització. De vegades, però, això dóna lloc a una excessiva centralització de la comissió operativa.

Alguns actors del sistema educatiu formal, inspectors i serveis territorials, no han acabat de perfilar el seu rol com a nexes d'unió entre el Departament d'Educació i els agents educatius locals.

Els entrevistats tendeixen a reclamar del Departament més mecanismes per compartir bones pràctiques (jornades, espais...), així com el suport en el seguiment de les actuacions.

També es detecta la necessitat de formació específica per conèixer metodologies d'aprofundiment de treball en xarxa. Existeix també una certa confusió derivada de la dualitat del concepte de treball en xarxa com a finalitat en si mateixa i com a instrument per assolir els objectius estratègics dels PEE.

La percepció per part dels professionals d'educació de veure les famílies, l'alumnat o la comunitat educativa com a beneficiaris i no com a participants actius ha tendit a fer evolucionar els PEE cap a la provisió de serveis, més que cap a la provisió de capes de governança locals o xarxes participatives. En aquests casos l'assignació d'actuacions està capturada, bàsicament, pels centres educatius o l'Ajuntament.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

La valoració d'Ílvua sobre temes organitzatius dels PEE, en general, coincideix amb la del document valoratiu efectuat pel Departament en les jornades participatives de 2008 i amb els resultats de l'avaluació inicial que és va elaborar en el 2009.

És en aquest sentit que ja en el 2009 es va elaborar un mòdul formatiu sobre organització de xarxes educatives (Treball i aprenentatge en xarxa). Aquest mòdul de caràcter intraprofessional s'ofereix a tots els PEE mitjançant el Pla de Formació de Zona, del Departament d'Ensenyament.

En els darrers anys, s'ha vist la necessitat de promoure especialment els grups de treball o comissions participatives de caràcter interprofessional. Aquests grups, formats per diferents agents educatius que interactuen i reflexionen sobre un tema específic per diagnosticar necessitats, elaborar propostes d'actuacions i criteris d'avaluació, es consideren l'element clau d'una xarxa comunitària participativa. Per tal de promoure la participació en aquests espais es van incloure aquests grups en el Pla de Formació de Zona amb la acreditació corresponent.

Malgrat s'ha avançat en el corpus teòric del treball i aprenentatge en xarxa com en sistemes organitzatius, creiem que cal continuar intensificant la investigació i la formació en models organitzatius en xarxa.

Trobem especialment rellevant la necessitat de perfilar més el rol de la inspecció educativa com a responsable dels PEE i intensificar-ne la seva formació.

Respecte a la necessitat de compartir coneixements i fer un seguiment de les

actuacions, cal dir que ja s'ha elaborat un espai virtual amb aquests objectius que es posarà en funcionament un cop arrenqui la XTEC 2.0 del Departament d'Ensenyament.

1.4 IMPACTE

SÍNTESI DE LES VALORACIONS D'IVÀLUA

L'anàlisi quantitativa s'ha centrat a avaluar l'impacte del programa sobre un conjunt d'*outcomes* relacionats amb el rendiment acadèmic i s'ha deixat de banda, atesa la manca d'informació quantitativa, l'anàlisi sobre altres *outcomes* que resulten igualment prioritari: transició escola-treball, ús del català, grau de cohesió social... En aquests casos les dades són qualitatives, extretes d'entrevistes semi-estructurades fetes als diferents agents educatius implicats en els PEE (Directors/es dels ST, coordinadors/es LIC, inspectors/es, tècnics municipals, directors de centre, LICs i entitats implicades).

Els entrevistats esmenten 4 aspectes que dificulten la identificació de millores:

- Dificultat per mesurar els objectius estratègics.
- Dificultat per obtenir beneficis de manera immediata. El beneficis es veuen a mig i llarg termini.
- Heterogeneïtat en la implantació.
- Avaluació i gestió del coneixement poc desenvolupats.

Els impactes que s'extreuen de les entrevistes són:

- Existeix una assumpció generalitzada que una major participació en les activitats dels PEE està automàticament associada a millores de cohesió social i èxit escolar.
- L'impacte sobre el rendiment acadèmic i les condicions d'escolarització ha estat limitat. No obstant això, es considera que els PEE contribueixen de forma indirecta, i per tant no immediata, sobre el rendiment escolar. La proximitat dels pares i les mares als centres escolars, l'increment d'expectatives dels alumnes i les famílies, el lleure organitzat o l'ús de noves tecnologies d'aprenentatge, són alguns dels aspectes importants.
- Existeix la percepció generalitzada que els impactes dels PEE es concentren en la millora de cohesió social:
 - Reducció de desigualtats vers la participació en activitats extraescolars.
 - Augment del sentiment de pertinença dels grups amb més risc d'exclusió (major coneixement de l'entorn i participació en espais de convivència).
 - Clima més favorable a la diversitat cultural.
 - Contenció de conflictes socials.
- També s'expressen el beneficis que els PEE aporten a les formes de treballar dels diferents agents educatius d'un territori:
 - Canvi en la forma de treballar dels professionals i els agents educatius (consolidant relacions i vertebrant actuacions sota un mateix denominador comú).
 - Canvi de mentalitat dels centres educatius (més oberts a l'entorn).

Impactes en l'èxit acadèmic

La força d'una avaluació d'impacte depèn de la riquesa i exhaustivitat de les dades que s'hagin fet servir en l'estimació dels models estadístics. En aquest sentit, s'han presentat les limitacions següents:

- A excepció de la informació relativa als *outcomes* de “finalització” a quart d'ESO (graduació, repetició i acreditació), les dades de la resta d'informació longitudinal (Competències bàsiques de 6è de prim i 2n d'ESO, entre altres) són de pitjor qualitat, no abasten tots els centres i es limiten a pocs cursos escolars.
- L'indicador de complexitat facilitada per la inspecció educativa (utilitzada per la seva vàlua com a síntesi de factors que diferencien els centres educatius) ha tingut com a limitació el fet que prop del 50% de centres no tenen codificada aquesta dada.
- No es disposa d'informació a nivell d'alumne.

L'impacte sobre el rendiment acadèmic i les condicions d'escolarització ha estat limitat (no significatiu). Els resultats de l'avaluació d'impacte mitjançant tècniques quantitatives són coincidents amb les percepcions expressades pels entrevistats. Alguns dels motius d'aquest impacte nul serien:

- Les actuacions dels PEE amb un component acadèmic no són exclusius d'aquest programa.
- Els elements específics dels PEE, igual que altres programes internacionals, segons es desprèn de l'evidència empírica internacional, tenen una incidència més indirecta i feble sobre el rendiment acadèmic.
- L'impacte nul fa referència a un efecte mitjà dels PEE. Això no exclou la possibilitat de casos d'èxit.

D'altra banda, existeix la possibilitat que hagi beneficiat a alumnes concrets. L'absència de registres individuals dificulta aquesta lectura.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

Respecte a l'impacte en el rendiment acadèmic

L'avaluació inicial de PEE constata que el percentatge de graduats d'ESO del curs 2007-2008 sobre el curs 2004-2005 (curs anterior a l'inici dels PEE) havia augmentat en els centres educatius que formaven part d'un PEE un 3% més que en la resta dels centres de Catalunya. En general, cal destacar la major complexitat contextual que presenten els centres educatius de PEE, dades que poden fer més significatius els resultats.

Cal recordar però, que els PEE posen l'accent en el fora escola i això fa que siguin més constatables els impactes de cohesió social o èxit educatiu que els impactes sobre èxit acadèmic. La contribució dels PEE sobre l'èxit acadèmic es dur a terme de forma indirecta i per tant només constatable a mig i a llarg termini.

Respecte a l'impacte dels PEE més enllà del rendiment acadèmic

Coincidim en les valoracions d'ivàlua.

Cal aclarir, però, que els PEE han fet l'esforç d'elaborar uns indicadors de cohesió social. Aquests han servit per dur a terme l'avaluació inicial i processual dels PEE. Es necessari continuar reflexionant sobre aquests indicadors.

1.5 SEGUIMENT I AVALUACIÓ DELS PEE

SÍNTESI DE LES VALORACIONS D'IVÀLUA

Els mecanismes existents de seguiment i avaluació constitueixen un dels elements més problemàtics detectats.

D'una banda, la necessitat, per part del Servei d'Escola i Entorn, d'elaborar una base de dades expressament per a aquesta avaluació posa de manifest que aquestes dades no es

troben integrades en el sistema de dades del Departament. Això limita la capacitat de prendre decisions informades sobre la selecció de municipis, l'assignació de recursos i el seguiment del Pla.

També hi ha llacunes d'informació de nivell socioeconòmic o sobre la participació del centre en diferents programes del Departament i la seva financiació.

S'observa la inexistència de registres individuals de l'alumnat per estimar impactes concrets o fer estudis longitudinals.

Es destaca positivament que el Pla ha estat subjecte a diferents estudis i avaluacions, fonamentalment de tipus qualitatiu, que han permès orientar-ne la implementació.

El Departament només n'ha fet una avaluació interna, l'avaluació inicial. No existeix cap grup de comparació que permeti valorar-ne l'impacte. A més la validesa i fiabilitat dels indicadors suscita dubtes. Cal subratllar les taxes de no resposta d'alguns indicadors.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

Coincidim en la valoració respecte la necessitat de tenir dades integrades per poder fer el seguiment i l'avaluació dels PEE.

Cal destacar que actualment s'està duent a terme l'avaluació processual dels PEE. Aquesta avaluació ha de permetre obtenir dades comparatives (comparades amb les dades de l'avaluació inicial) respecte els diferents indicadors.

Com hem comentat en l'apartat anterior, cal aclarir que els PEE han fet l'esforç d'elaborar uns indicadors de cohesió social. Aquests indicadors han servit per dur a terme l'avaluació inicial i processual dels PEE. Si bé és necessari continuar reflexionant sobre aquets indicadors no considerem que suscitin dubtes de fiabilitat. Aquests indicadors es van elaborar a partir d'un grup de treball amb experts de les universitats, professionals dels centres educatius, els serveis educatius, la inspecció educativa i professionals del Departament.

2 SÍNTESI DE LES RECOMANACIONS D'IVÀLUA PER A LA MILLORA DELS PLANS EDUCATIUS D'ENTORN

A continuació s'exposa la síntesi de les 11 recomanacions que l'ivàlua efectua per a la millora dels PEE en el document "Avaluació dels Plans educatius d'entorn 2005-2009"

Al final de cada recomanació es fan costar les observacions i valoracions del Servei d'Escola i Entorn.

1a Recomanació d'ivàlua: Una política d'entorn educatiu amb diversos programes.

Els PEE s'alineen amb l'agenda educativa internacional. La qüestió, per tant, no es centra en la conveniència d'una política educativa d'entorn sinó a definir la fórmula més adequada per a la seva provisió.

Consideren que els principals problemes deriven de la voluntat d'abastar objectius i actuacions de naturalesa molt diversa en un sol programa.

Proposen una política d'entorn educatiu amb diversos programes per acotar millor els objectius i orientar l'ús dels recursos.

Alguns exemples de diversificació:

- Programa de reforç educatiu
- Programa de serveis extraescolars
- Programa de relacions escolar i entorn.

Aquesta reformulació implicaria l'eliminació de la dotació oberta actual sense perjudici que un dels programes del Departament estigui destinat a promoure actuacions de caràcter innovador o experimental.

Aquesta diversificació no hauria de repercutir en la coherència d'una política d'entorn. Les connexions entre les diferents actuacions s'hauria de mantenir amb una contrapart local superior al centre educatiu que gestionés una bossa comuna de recursos econòmics.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

En un principi la dotació econòmica dels PEE, amb l'objectiu d'orientar l'acció i els recursos cap a uns objectius, és va dissenyar amb dotacions finalistes molt més acotades que les actuals. Ha estat fruit de les diferents valoracions posteriors que ha plantejat potenciar més les dotacions de caràcter obert amb l'objectiu de facilitar la resposta a les necessitats específiques de cada territori.

D'altra banda, cal ressaltar que la diversificació en programes pot posar en risc:

- L'assoliment d'un Projecte educatiu comunitari compartit on s'alineïn els diferents projectes educatius dels centres o de les altres organitzacions participants.
- L'elaboració d'un projecte d'actuacions que doni resposta a una diagnosi global i participativa.
- La implicació dels diferents agents en un projecte comú.
- La continuïtat i la coherència educativa global.

Caldria fer una difusió més exhaustiva, tant dels objectius com de les orientacions i bones pràctiques, que poden ajudar a assolir-los, orientacions que actualment sols consten a la XTEC.

Es podria estudiar la possibilitat d'assignar dotacions econòmiques amb partides més acotades (reforç educatiu, Pla català d'esport a l'escola, famílies...), però entenem que

és imprescindible un plantejament de projecte global consensuat amb els diferents agents educatius d'un territori. Cal, doncs, intentar aconseguir l'equilibri entre els plantejaments de les perspectives sistèmiques i globals (projectes comunitaris) i l'eficàcia dels programes diversificats (acotats a objectius mesurables).

2a Recomanació d'Ivàlua: Clarificar els objectius de cada programa.

Encara que en els darrers anys s'ha avançat en la concreció d'objectius, és desitjable una major precisió amb la finalitat de connectar les actuacions amb els objectius estratègics.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

En el 2008 el Serveis d'Escola i Entorn va elaborar un document valoratiu dels PEE fruit de 27 jornades de reflexió territorials dutes a terme amb els diferents agents dels PEE. En aquest document ja s'hi detectava la poca concreció dels objectius i una escassa orientació per assolir-los a partir de les actuacions.

Per millorar-ne la situació és va dur a terme en el 2009:

- La reelaboració i concreció d'objectius.
- La concreció de 21 línies d'intervenció alineades als diferents objectius.
- La descripció de cada objectiu i orientacions per assolir-lo (suport d'eines d'orientació, bones pràctiques i altres i recursos).
- L'elaboració de formació específica. Actualment el Departament d'Educació ofereix en el marc dels Plans de Formació de Zona formació específica per als PEE.

Entenem però, que la poca clarificació d'objectius també és deguda a la manca de canals de difusió i a espais per compartir coneixement. En aquest sentit proposem:

- 1 Potenciar els espais de coordinació amb territoris.
- 2 Promoure accions per compartir coneixement en línia (plataforma ja dissenyada i que es posarà en funcionament amb l'arrancada de la XTEC 2.0.
- 3 Promoure jornades formatives pels diferents agents educatius implicats en els PEE.

3a Recomanació: Instituir les zones com l'àmbit i agent responsable de la implementació de les polítiques d'entorn educatiu.

Instituir les zones educatives com l'àmbit i l'agent responsable de la implementació de les polítiques de l'entorn. Caldria, però, mantenir les estructures ad hoc que actualment regeixen els PEE.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

Entenem la zona educativa com un paraigües institucional més ample que els PEE (ja que comprèn tant l'escola com el fora escola).

Respecte a la proposta d'instituir les zones com a l'àmbit de les polítiques de l'entorn, considerem que cal tenir en consideració certes observacions:

- 1- L'acció dels PEE (aprenentatge comunitari) exigeix una delimitació geogràfica

(un màxim de 15 línies de secundària).

- 2- Les zones educatives es van iniciar al marge de la unitat que desenvolupava els PEE (sense tenir en compte el coneixement, l'experiència adquirida ni la feina feta). Caldria alinear els objectius del les zones educatives i els dels PEE.

4a Recomanació: Promoure un procés de diagnosi i planificació que no suposi costos excessius

La necessitat de diagnosi de necessitats no hauria de menar un procés indiscriminat d'elaboracions de diagnosi. El Departament hauria de realitzar un informe de dades per a cada municipi, zona i centre educatius, amb un conjunt d'indicadors de necessitats educatives.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

El document valoratiu dels PEE, fruit de les 27 jornades territorials dutes a terme en el 2008, ja detectava com a punt feble el fet que alguns PEE no haguessin elaborat prèviament un procés de diagnosi. Aquest fet, a més de no permetre operativitzar els objectius dels PEE i adaptar-los a les necessitats territorials, en molts casos va comportar una tendència a l'activisme. Per pal·liar aquest punt feble es va decidir que en les futures convocatòries, l'existència d'una diagnosi fos condició prèvia per sol·licitar un PEE.

Actualment, la proposta dels documents d'aquesta futura convocatòria recullen indicadors de diagnosi per facilitar el seu desenvolupament. En aquest sentit, tenint en compte l'oportunitat de la proposta d'lvàlua, en la mesura que sigui possible i amb la finalitat de facilitar el procés de diagnosi als territoris, el Departament d'Ensenyament podria facilitar als territoris les dades sobre els diferents indicadors de diagnosi sol·licitats.

5a Recomanació: Assignar els recursos d'acord amb criteris explícits.

Afegir a la baremació de necessitats relativa a la composició de l'alumnat (assignació compensatòria) prevista pel Departament, criteris addicionals relatius a la potencialitat d'impacte (associats a la presència de condicions organitzatives apropiades, un lideratge fort, l'existència d'una xarxa prèvia...).

Suggerim que el percentatge de cofinançament exigint als Ajuntaments sigui variable segons les necessitats educatives locals, essent la participació major en els municipis amb majors necessitats educatives.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

La proposta d'afegir criteris addicionals relatius a la potencialitat d'impacte aportaria, sens dubte, un major impacte dels recursos. Cal, però, preguntar-se si en els municipis on aquests criteris addicionals no existeixen és l'alumnat qui n'ha de sortir perjudicat.

En aquest sentit, proposem, com ja recull l'informe de valoració de les jornades territorials de 2008, que en aquells llocs on hi ha la necessitat però no hi ha les condicions, dur a terme una fase d'assessorament i de dinamització prèvia a l'assignació d'un PEE.

Pel que fa a la proposta que el percentatge de cofinançament exigit als Ajuntaments sigui variable, segons les necessitats educatives locals, pensem que també caldria tenir en compte altres variables.

6a Recomanació: Promoure la formació dels agents implicats en les polítiques d'entorn

Es detecta un coneixement molt desigual entre els diferents agents implicats.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

En els darrers anys, el Departament d'Educació ha limitat la difusió i la formació dels diferents agents educatius implicats. Aquesta mancança, com també indica el document d'lvàlua, ha tingut repercussions greus en el cas dels inspectors/es com a representats del Departament en els PEE. En aquest sentit, cal reforçar el paper de la inspecció educativa amb una formació específica i la concreció del seu rol.

7a Recomanació: Reactivar la coordinació amb la Subdirecció General d'Inspecció Educativa i amb els serveis territorials.

Cal alinear les tasques de supervisió i coordinació als objectius de les polítiques d'entorn definides pel Departament.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

Corroborem la proposta.

8a Recomanació: Aprofundir en la difusió del coneixement entre els agents responsables d'implementar les polítiques d'entorn.

Combinar l'espai virtual que el servei d'Escola i Entorn preveu activar l'any 2011 amb mecanismes presencials de coordinació, intercanvi d'experiències, avaluació entre iguals i difusió de les bones pràctiques

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

S'ha elaborat un espai virtual de gestió, de coneixement compartit i d'aprenentatge tant a nivell central com local. Estem esperant l'ingrés a la web 2.0 per fer-ho públic. Aquest

espai també permet l'intercanvi d'experiències i bones pràctiques entre els diferents PEE existents.

Insistim, però, en la necessitat de restablir els mecanismes presencials de coordinació existents i d'incrementar els espais d'intercanvi d'experiències,.

9a Recomanació: Integrar les bases de dades dels centres educatius del Departament d'Educació.

Els elements que es proposen integrar són: bases de dades de matrícula, base de dades d'inspecció, beques i ajuts, proves estandaritzades de competències bàsiques.

També es proposa enriquir la base de dades amb dades sobre: el nivell socioeconòmic dels centres (actualment absent en gairebé la meitat dels centres educatius), beques menjadors, nivell educatiu dels progenitors, participació del centre en diferents programes i finançament.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

Es considerarà la proposta

10a Recomanació: Integrar les bases d'alumnes del Departament d'Educació.

Es proposa integrar les bases de dades d'alumnes per poder fer el seguiment d'un mateix alumne al llarg dels diferents cicles i etapes. També per registrar les actuacions de les quals en són directament beneficiaris.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

Es considerarà la proposta

11a Recomanació: Realitzar un seguiment periòdic del desenvolupament i avaluacions dels referents internacionals de les polítiques educatives d'entorn.

La proposta té com a finalitat importar idees i aplicar conclusions en la millora continuada del programa.

OBSERVACIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL D'ATENCIÓ A LA FAMÍLIA I COMUNITAT EDUCATIVA

Malgrat que en el seu moment, el Departament ja va tenir en compte l'estudi de diferents models europeus (documents, visites i contactes amb diverses experiències) coincidim en la necessitat de potenciar les trobades internacionals per comparar, avaluar i millorar el projecte.